

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI.410.010.01.2023

**Pan
Józef Zajkowski
Wójt Gminy Sokoły
Urząd Gminy Sokoły
Rynek A. Mickiewicza 10
18-218 Sokoły**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/013 – Wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy Sokoły, Rynek Adama Mickiewicza 10, 18-218 Sokoły ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Józef Zajkowski, Wójt Gminy Sokoły od 1 lipca 1991 r. ²
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania gminy na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym. 2. Realizacja projektów pilotażowych dotyczących gospodarki o obiegu zamkniętym.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do 31 grudnia 2022 r. z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Beata Pawłowska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/80/2023 z 12 kwietnia 2023 r. (akta kontroli, str. 1-3)

---

¹ Dalej: Urząd.

² Dalej: Wójt.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623 ;dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna kontrolowanej działalności⁴

OCENA OGÓLNA

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, Gmina Sokoły (dalej: Gmina) podejmowała właściwe działania służące wdrożeniu gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ), przy czym ograniczały się one do prawidłowej realizacji obowiązków dotyczących gospodarki odpadami.

W Gminie nie określano i nie realizowano działań na rzecz GOZ jako całościowej koncepcji zmierzającej do racjonalnego wykorzystania zasobów oraz ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko wytwarzanych produktów. Nie uczestniczono przy tym w projekcie pilotażowym GOZ, mimo zgłoszenia wstępnego zainteresowania. Prawidłowo natomiast wykonywano ustawowe zadania i obowiązki dotyczące gospodarki odpadami, stanowiącej istotny element koncepcji GOZ, w szczególności: zapewniono selektywny odbiór odpadów, prowadzono działania informacyjno-edukacyjne na rzecz prawidłowego postępowania z odpadami komunalnymi, w tym ich segregacji, a także dbano o zagospodarowanie odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami. Terminowo sporządzano sprawozdania i analizy dotyczące stanu gospodarki odpadami komunalnymi, na podstawie otrzymywanych i uprzednio weryfikowanych informacji od podmiotów odbierających i zagospodarowujących odpady. Podejmowane działania przyczyniły się do osiągnięcia wymaganych poziomów ograniczenia masy odpadów (z jednym wyjątkiem) oraz przygotowania ich do ponownego użycia i recyklingu.

Gmina nie osiągnęła w 2019 roku wymaganego poziomu ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania, co skutkowało nałożeniem na nią kary pieniężnej przez Podlaskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska (dalej: PWIOŚ). Stwierdzono też nieprawidłowość polegającą na nieinformowaniu o stosowanych środkach poprawy efektywności energetycznej. Ponadto, w 2020 roku nie zapewniono organizacji odbioru odpadów zgodnie z wytycznymi Ministra Klimatu i Głównego Inspektora Sanitarnego w sprawie postępowania z odpadami wytwarzanymi w czasie występowania zakażeń koronawirusem SARS-CoV-2 i zachorowań na wywoływaną przez niego chorobę COVID-19. Ze względu na charakter tych nieprawidłowości (incydentalny lub formalny), nie miały one istotnego wpływu na ocenę kontrolowanej działalności.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

Opis stanu
faktycznego

1. Działania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym

1.1. Cele i działania na rzecz wsparcia GOZ w dokumentach Gminy

W dokumentach programowych Gminy, obowiązujących w latach 2018-2022⁵, nie określono ani celów ani działań/zadań na rzecz wsparcia GOZ jako całościowej koncepcji. W Programie ochrony środowiska Gminy Sokoły na lata 2015-2018 z perspektywą na lata 2019-2022, wyznaczono natomiast dwa cele długoterminowe, które odnosiły się do gospodarki odpadami, tj.:

- 1) Racjonalna gospodarka odpadami przyjazna środowisku – ze wskazaniem, że: *Szczegółowe informacje na temat gospodarki odpadami zawarte są w obowiązującym Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Podlaskiego (...). Zgodnie z nowelizacją ustawy o odpadach sporządzane będą jedynie wojewódzkie plany gospodarki odpadami, w których to zapisane będą cele i kierunki działań w zakresie gospodarki odpadami.*⁶
- 2) Edukacja ekologiczna – przewidziano m.in. promowanie selektywnej zbiórki odpadów, czy edukację w zakresie uświadamiania mieszkańcom zagrożenia, jakie stanowi spalanie odpadów w piecach domowych.

Program ten był spójny z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016-2022 (dalej: WPGO). (akta kontroli, str. 102-118, 151-156, 865-898)

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Tj. Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Sokoły na lata 2017-2025 (Uchwała nr XXII/134/2017 Rady Gminy Sokoły z dnia 8 czerwca 2017 r.) oraz Programie ochrony środowiska Gminy Sokoły na lata 2015-2018 z perspektywą na lata 2019-2022 (Uchwała nr VI/34/2015 Rady Gminy Sokoły z dnia 23 czerwca 2015 r.)

⁶ W dokumencie nie podano innych zadań Gminy dla realizacji celu.

W nowym Programie ochrony środowiska dla Gminy (do 2026 roku z perspektywą do 2030 roku)⁷ w obszarze *Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów* określono cel: „Poprawa gospodarki odpadami”. Zaplanowano wzrost masy odpadów zbieranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów docelowo do 60% (z 18,6% w 2020 roku). Jako zadanie służące realizacji celu przewidziano budowę Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (dalej: PSZOK) w Sokołach w 2024 roku⁸. Zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska⁹, program został zaopiniowany (pozytywnie) przez Zarząd Powiatu Wysokomazowieckiego. (akta kontroli, str. 132-150)

1.2. Przygotowanie do realizacji działań/zadań na rzecz GOZ

1.2.1. Za realizację zadań z zakresu gospodarki odpadami w Urzędzie odpowiadał Referat Rozwoju Gospodarczego (dalej: RRG).¹⁰ Jednemu pracownikowi tego referatu (inspektorowi RRG) przypisane zostały m.in. takie obowiązki jak:

- realizacja zadań w zakresie organizacji i funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie gminy,
- nadzór nad gospodarowaniem odpadami komunalnymi, w tym nad realizacją zadań powierzonych podmiotom odbierającym odpady komunalne od właścicieli nieruchomości,
- prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, w szczególności selektywnego zbierania odpadów komunalnych. (akta kontroli, str. 4-21)

1.2.2. W okresie objętym kontrolą Urząd nie realizował działań dotyczących GOZ, innych niż wynikające z ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach¹¹ oraz ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach¹² (opisanych w dalszej części wystąpienia pokontrolnego). (akta kontroli, str. 556)

W Gminie – podobnie jak w skali całego województwa podlaskiego oraz kraju – w latach 2019-2021 odnotowano wzrost masy wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca (było to kolejno: 226 kg, 238 kg i 243 kg), zaś w 2022 roku - spadek (do 226 kg)¹³. Statystycznie mieszkańiec Gminy wytworzył jednak w każdym roku mniej odpadów komunalnych niż mieszkańiec województwa podlaskiego (odpowiednio o: 20,2%, 18,6%, 20,1% i 23,6%) czy mieszkańiec Polski (o: 32,0%, 30,8%, 32,5% i 36,2%).

(akta kontroli, str. 157)

Osiągnięte w Gminie poziomy przygotowania do ponownego użycia i recyklingu przedstawiono w pkt 1.3.6 wystąpienia pokontrolnego.

1.2.3. Z wyjaśnień Wójta wynika, że działania z zakresu gospodarki odpadami były na bieżąco monitorowane: *Osobą odpowiedzialną merytorycznie za te zadania z ramienia Urzędu jest (...) inspektor w RRG. (...). Wszystkie firmy odbierające odpady, z którymi Gmina zawierała umowy na odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych były i są monitorowane m.in. poprzez monitoring pojazdów odbierających odpady komunalne (system GPS i monitoring wizyjny - kamery). Poza tym firmy są kontrolowane pod kątem realizacji umów przetargowych, np. kontrola PSZOK (...), terminowości odbioru odpadów zgodnie z harmonogramem odbioru (na podstawie m.in. comiesięcznych raportów/sprawozdań Wykonawcy). Ponadto, to firma odbierająca odpady komunalne z nieruchomości zamieszkałych zobowiązana została przez Gminę do monitorowania obowiązku ciążącego na właścicielu nieruchomości w zakresie*

⁷ Uchwała Nr XXXI/212/2022 Rady Gminy Sokoły z dnia 27 września 2022 r.

⁸ Wg daty przewidzianej na finansowanie zadania.

⁹ Dz.U. z 2022 r., poz. 2556, ze zm.

¹⁰ Zgodnie z Regulaminem organizacyjnym Urzędu Gminy Sokoły, nadanym zarządzeniem nr 9.2021 Wójta Gminy Sokoły z dnia 7 czerwca 2021 r.

¹¹ Dz.U. z 2023 r. poz. 1469; dalej: *ucpg*.

¹² Dz.U. z 2023 r. poz. 1587, ze zm.; dalej: *ustawa o odpadach*.

¹³ Dane wygenerowane z Banku Danych Lokalnych GUS (<https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica>). Dane za 2018 rok na poziomie gminy nie były dostępne. W latach 2019-2022 jeden mieszkańiec województwa podlaskiego wytworzył statystycznie: 283 kg, 292 kg, 304 kg i 296 kg odpadów komunalnych, zaś mieszkańiec Polski odpowiednio: 332 kg., 344 kg, 360 kg i 355 kg.

selektywnego zbierania odpadów komunalnych oraz informowania o wszelkich nieprawidłowościach z tym związanych tutejszy Urząd. (akta kontroli, str. 100-101)

Urząd kontroluje wykonanie umów w zakresie odbioru i zagospodarowania odpadów m.in. poprzez:

- Analizę informacji zawartych w miesięcznych raportach przedkładanych przez wykonawcę usługi (szerzej na ten temat napisano w pkt 1.3.8. wystąpienia pokontrolnego).
- Ważenie (od 2021 roku) wszystkich pojazdów odbierających odpady na wadze znajdującej się w firmie, z którą zawarto odrębną umowę. Raporty wagowe (podpisywane przez przedstawiciela firmy odbierającej odpady oraz ważącego) są porównywane z informacjami zawartymi w raportach i miesięcznych informacjach przekazywanych przez firmę odbierającą odpady. (akta kontroli, str. 100-101, 544-554)

W 2018 roku Urząd kontrolowany był przez PWIOŚ w zakresie przestrzegania przez Gminę przepisów *ucpg*. Nie stwierdzono naruszeń. (akta kontroli, str. 88-99)

1.3. Realizacja zadań i obowiązków gminy na rzecz GOZ wynikających z *ucpg*

1.3.1. W okresie objętym kontrolą Gmina, stosownie do art. 3 ust. 2 pkt 5 *ucpg*, zapewniała selektywne zbieranie odpadów komunalnych, obejmujące w szczególności: papier, metale, tworzywa sztuczne, szkło, odpady opakowaniowe wielomateriałowe oraz bioodpady¹⁴. W regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy¹⁵ określono m.in. wymagania dotyczące pojemników i worków przeznaczonych do selektywnego zbierania odpadów, wskazano, jakich odpadów nie należy wrzucać do pojemników przeznaczonych dla określonej frakcji oraz poinformowano o konsekwencjach stwierdzenia, przez podmiot odbierający odpady komunalne od właścicieli, nieprawidłowej ich segregacji. Wskazano także częstotliwość i sposób pozbywania się odpadów z terenu nieruchomości oraz terenów przeznaczonych do użytku publicznego. (akta kontroli, str. 22-49)

W wyjaśnieniach Wójt wskazał: *Gospodarka obiegu zamkniętego to koncepcja zmierzająca m.in. do ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko wytwarzanych produktów i dlatego gminny system odbioru odpadów zapewnia odbiór wszystkich odpadów komunalnych wytworzonych w gospodarstwie domowym, tak aby jak najmniej nieczystości było zagospodarowywanych w nieodpowiedni sposób. Oprócz odbioru odpadów bezpośrednio z nieruchomości (z pojemników, worków), mieszkańcy mogą swoje posegregowane odpady dostarczyć do PSZOK. Dodatkowo właściele nieruchomości zamieszkałych wykonujący na swoich posesjach drobne prace remontowo-budowlane mogą zamówić poprzez tutejszy urząd kontener na odpady remontowe, w ramach opłat ponoszonych na rzecz gminy, od firmy z którą gmina ma zawartą umowę. Ponadto raz w roku ma miejsce zbiórka, w formie wystawki, odpadów wielkogabarytowych, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, zużytych opon, oraz odzieży i tekstyliów.* (akta kontroli, str. 100-101)

W Gminie funkcjonował jeden PSZOK, zorganizowany i prowadzony przez podmioty zewnętrzne, w ramach umów na odbiór i zagospodarowanie odpadów, o których szerzej napisano w pkt 1.3.8 wystąpienia pokontrolnego. Punkt otwarty był w każdą sobotę, w godzinach 8⁰⁰ - 16⁰⁰ i przyjmował odpady segregowane oraz „problemowe/niebezpieczne”. Podmioty prowadzące PSZOK co miesiąc przedkładały do Urzędu informację o ilości i rodzaju przyjętych odpadów oraz ilości odpadów odebranych i zagospodarowanych.

¹⁴ Obligatoryjne prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów obejmowało także następujące frakcje: [1] przeterminowane leki i zużyte termometry, [2] chemikalia i opakowania po nich, [3] odpady niekwalifikujące się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji (w szczególności igły i strzykawki), [4] zużyte baterie i akumulatory, [5] zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, [6] meble i inne odpady wielkogabarytowe, [7] budowlane i rozbiórkowe, [8] zużyte opony, [9] odzież i tekstylia, oraz – od 2022 roku – [10] popiół.

¹⁵ Uchwała nr XVII/109/2020 Rady Gminy Sokoły z dnia 27 października 2020 r. (ze zm.).

Pracownik Urzędu dokonywał oględzin PSZOK, prowadzonych na podstawie każdej z umów na odbiór i zagospodarowanie odpadów zawartych w latach 2018-2022¹⁶. Z protokołów sporządzonych z tych czynności wynika, że nie stwierdzono nieprawidłowości.

(akta kontroli, str. 58-79, 422-428)

PSZOK znajdował się w miejscowości Sokoly, na działce utwardzonej, usytuowanej przy drodze asfaltowej. Oględziny przeprowadzone w ramach kontroli NIK (28 lipca 2023 r.) wykazały, że: teren punktu był odpowiednio oznaczony, ogrodzony, zabezpieczony przed dostępem osób niepowołanych, posiadał oświetlenie i był objęty monitoringiem wizyjnym. W PSZOK znajdowały się pojemniki/kontenery przeznaczone na wszystkie frakcje odpadów zbieranych selektywnie przez Gminę (opatrzone nazwą frakcji wraz z kodem). Nie zapewniono natomiast wiaty, pod którą mogłyby stać pojemniki z odpadami o kodzie m.in.: 200132 - *leki inne niż wymienione w 200129*, mimo że takie odpady – zgodnie z decyzją zezwalającą podmiotowi na prowadzenie działalności w zakresie zbierania odpadów¹⁷ – miały być magazynowane w szczelnych opisanych pojemnikach ustawionych w kontenerach, dostosowanych do poszczególnych rodzajów odpadów, pod wiatą, w miejscach utwardzonych. Wójt, na pytanie, dlaczego nie dopilnowano, aby ww. wymóg był przestrzegany wyjaśnił: *Umknęło uwadze pracownika tutejszego urzędu brak ustawienia pojemnika na przeterminowane leki o kodzie 200132 pod wiatą. Pragnę tylko zwrócić uwagę, że pojemnik na te odpady był szczelny, zabezpieczał przed zanieczyszczeniami gruntu i opadami atmosferycznymi. Dodatkowo informuję, że od początku funkcjonowania gminnego systemu odbioru odpadów w PSZOK w Sokolach nigdy nie przyjęto i odebrano tego rodzaju odpadów komunalnych z punktu.*

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że mimo niewystąpienia do tej pory sytuacji, w której ww. rodzaj odpadów przekazano do PSZOK, należy być prawidłowo przygotowanym do jego przyjęcia i magazynowania.

(akta kontroli, str. 72-85, 932-936)

W Gminie nie wprowadzano zmian w zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych w związku z pandemią COVID-19¹⁸. W 2020 roku nie zapewniono przy tym organizacji odbioru odpadów według wytycznych Ministra Klimatu i Głównego Inspektora Sanitarnego w sprawie postępowania z odpadami wytwarzanymi w czasie występowania zakażeń koronawirusem SARS-CoV-2 i zachorowań na wywołaną przez niego chorobę COVID-19 (w czasie trwania pandemii/epidemii)¹⁹, co zostało opisane w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Dopiero w zamówieniach na odbiór i zagospodarowanie odpadów w latach 2021 i 2022 wpisano do zakresu przedmiotu zamówienia m.in.: *Odbiór odpadów z miejsc objętych kwarantanną (w przypadku zaistnienia takiej sytuacji) – na podstawie odrębnego harmonogramu ustalonego z Zamawiającym (zgodnie z wytycznymi Ministra Klimatu i Głównego Inspektora Sanitarnego). Do zbierania odpadów z miejsc objętych kwarantanną należy stosować worki w określonym kolorze i/albo oznaczonych symbolem (np. napisem „C”) o poj. 100 litrów.*

(akta kontroli, str. 50-57, 932-937)

1.3.2. W Gminie realizowano zadanie, o którym mowa w art. 3 ust. 2 pkt 6b *ucpg* (zapewnienie zagospodarowania odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami), poprzez:

- 1) Zachęcanie mieszkańców do ograniczenia ilości wytwarzanych odpadów, o czym szerzej napisano w pkt. 1.4.1. wystąpienia pokontrolnego.
- 2) Zobowiązanie wykonawców, w umowach na odbiór i zagospodarowanie odpadów (o których szerzej napisano w pkt 1.3.8 wystąpienia pokontrolnego), do realizacji

¹⁶ W całym okresie PSZOK znajdował się pod tym samym adresem. Oględziny prowadzone były raz w ciągu trwania każdej umowy.

¹⁷ Decyzja Starosty Wysokomazowieckiego z 12 listopada 2019 r.

¹⁸ Wojewoda Podlaski nie wydawał zarządzeń, o których mowa w obowiązującym od 31 marca 2020 r. do 20 października 2020 r., art. 11c. ust. 1. ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2023, poz.1327), tj. zmieniających lub wyłączających wymagania dotyczące selektywnego zbierania odpadów komunalnych, określone w regulaminie utrzymania czystości i porządku w gminie oraz w przepisach wydanych na podstawie art. 4a ust. 1 *ucpg*.

¹⁹ <https://www.gov.pl/web/klimat/wytyczne-ws-postepowania-z-odpadami-w-czasie-wystepowania-zakazen-koronawirusem-sars-cov-2>.

przedmiotu zamówienia w sposób zgodny z hierarchią postępowania z odpadami. Podmiot realizujący zadanie przedkładał do Urzędu informacje na temat ilości i rodzaju odebranych odpadów komunalnych oraz miejscach ich zagospodarowania.

(akta kontroli, str. 264-346, 941)

1.3.3. W okresie objętym kontrolą w Gminie, stosownie do art. 3 ust. 2 pkt 8 *ucpg*, prowadzono działania informacyjne i edukacyjne w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, w szczególności dotyczące selektywnego zbierania odpadów. Dane na temat zasad segregacji odpadów oraz systemu odbioru odpadów przekazywane były (w formie papierowej) mieszkańcom corocznie wraz z harmonogramami odbioru odpadów. Informacje w tym zakresie zamieszczone były także na stronie internetowej Urzędu oraz tablicach ogłoszeń w Urzędzie i w sołectwach.

W umowach na odbiór i zagospodarowanie odpadów w latach 2019-2022, zobowiązano wykonawców do przeprowadzenia *co najmniej raz w okresie trwania umowy akcji promocyjno-informacyjnej obejmującej zasięgiem terytorialnym całą gminę*. Z przeprowadzonych akcji przedłożone zostały do Urzędu pisemne informacje wraz z dokumentacją fotograficzną. Działania polegały głównie na zamieszczeniu plakatów w miejscach użyteczności publicznej (Urzędzie, Ośrodku Zdrowia, aptekach, szkołach oraz na tablicach ogłoszeń znajdujących się w miejscowościach na terenie Gminy). W 2020 roku zorganizowano też akcje promujące selektywną zbiórkę odpadów w trzech placówkach oświatowych.

(akta kontroli, str. 361-380, 391-401, 405-428)

1.3.4. Informacje, o których mowa w art. 3 ust. 2 pkt 9 *ucpg*, zamieszczane były corocznie w formie jednego dokumentu na stronie internetowej Gminy (z wyjątkiem informacji za 2019 rok) oraz tablicy ogłoszeń w Urzędzie. Wójt wyjaśnił, że przyczyną niezamieszczenia zestawienia danych za 2019 rok na stronie internetowej było przeoczenie pracownika odpowiedzialnego. Zwrócił przy tym uwagę, że wszystkie wymagane w *ww. przepisie informacje zawarte były w innych dokumentach (analizie stanu gospodarki odpadami komunalnymi za 2019 r.) oraz informacjach z tamtego okresu umieszczonych na stronie internetowej gminy www.sokoly.pl w zakładce gospodarka odpadami, co można przyjąć za spełnienie przez gminę ustawowego obowiązku*.

(akta kontroli, str. 429-437)

1.3.5. W okresie objętym kontrolą, zgodnie z art. 9tb *ucpg*, Wójt corocznie terminowo sporządzał i udostępniał na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Gminy analizę stanu gospodarki odpadami komunalnymi, obejmującą wszystkie wymagane dane²⁰, w szczególności: [1] ocenę możliwości przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych, bioodpadów stanowiących odpady komunalne oraz przeznaczonych do składowania pozostałości z sortowania odpadów komunalnych i pozostałości z procesu mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych; [2] potrzeby inwestycyjne związane z gospodarowaniem odpadami komunalnymi; [3] ilość odpadów komunalnych wytwarzanych na terenie gminy; [4] uzyskane poziomy przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych. Sporządzono je na podstawie danych ze sprawozdań/informacji podmiotów zobowiązanych, o których mowa w art. 9n ust. 1, art. 9na ust. 1, art. 9nb ust. 1 lub art. 9o ust. 1 *ucpg*²¹.

(akta kontroli, str. 196-263)

W analizach sporządzonych za lata 2020-2022 oceniono, że system gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy funkcjonował poprawnie, osiągnięto wymagane prawem poziomy recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania. Masa odpadów odebranych w latach 2019-2022 z nieruchomości zamieszkałych²² zmniejszyła się z 1.311,5 Mg do 906,4 Mg (przy spadku liczby mieszkańców Gminy²³ w tym czasie z 4351 do 4180) zaś z nieruchomości niezamieszkałych zwiększyła się

²⁰ Zakres danych sprawdzono na przykładzie analiz stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Sokóły za lata 2020 i 2022.

²¹ Sprawdzono na przykładzie analizy za 2021 rok.

²² Odbieranych na podstawie umowy zawartej przez Gminę, w tym w PSZOK (łącznie z odpadami budowlanymi i rozbiórkowymi).

²³ Wg złożonych deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi w gminie.

z: 65 Mg w 2019 roku do 341 Mg w 2022 roku. Wszystkie zebrane odpady poddawane były innym niż składowanie procesom przetwarzania.

W analizach zwrócono uwagę na *potrzebę dalszego uświadamiania mieszkańców w zakresie efektywnego sortowania odpadów* oraz konieczność uszczelnienia całego gminnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi, w szczególności wyegzekwowanie od właścicieli nieruchomości uwzględnienia w swoich *deklaracjach śmieciowych* wszystkich zamieszkałych w danym gospodarstwie domowym osób. Zaplanowano też budowę PSZOK, wskazując, że: *W ramach tej inwestycji na terenie punktu ma powstać ścieżka edukacyjna, która umożliwi prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami i tym samym pozwoli m.in. podnieść świadomość mieszkańców, a także kreować postawy prośrodowiskowe.* (akta kontroli, str. 199-263, 807-808)

1.3.6. Ze sprawozdań Wójta z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami (dalej: *sprawozdanie o odpadach*) wynika, że Gmina osiągnęła wszystkie wymagane poziomy dotyczące przygotowania do ponownego użycia i recyklingu oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych, określone w art. 3aa, 3b oraz 3c ust. 1 *ucpg*²⁴, tj.:

1) za rok 2020:

- poziom: przygotowania do ponownego użycia i recyklingu następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła wyniósł 443,99% przy minimalnym poziomie 50% wagowo²⁵;
- poziom: recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych stanowiących odpady komunalne wyniósł 100%, przy minimalnym 70% wagowo;

2) poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w 2021 roku wyniósł 68,33 %, a w 2022 roku 68,52%, przy wymaganym odpowiednio: co najmniej 20% i 25% wagowo;

3) do dnia 16 lipca 2020 r. – poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania wyniósł 33,93% w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r., przy dopuszczalnym maksymalnym poziomie wynoszącym nie więcej niż 35%. (akta kontroli, str. 622-710)

Gmina nie uzyskała natomiast w 2019 roku wymaganego poziomu ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania, określonego w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 15 grudnia 2017 r. w sprawie poziomów ograniczenia składowania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji²⁶, o czym szerzej napisano w dalszej części wystąpienia, w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

1.3.7. W terminie przewidzianym w art. 9 ust.1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie *ucpg*²⁷ Rada Gminy uchwaliła regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy²⁸, który został dostosowany do nowych wymogów (wynikających z ww. zmiany *ucpg*). Zawierał on w szczególności wymagania określone w art. 4 ust. 2 pkt 1 lit. a i b *ucpg*, tj. dotyczące:

- a) selektywnego zbierania i odbierania odpadów komunalnych obejmującego co najmniej: papier, metale, tworzywa sztuczne, szkło, odpady opakowaniowe wielomateriałowe oraz bioodpady,

²⁴ W trakcie kontroli sprawozdania za lata 2021 i 2022 nie były jeszcze zatwierdzone.

²⁵ Na wysoki poziom osiągnięty przez Gminę w 2020 roku wpływ miała przede wszystkim ilość odpadów metali, zebranych przez przedsiębiorcę działającego na jej terenie, oraz obowiązujący wówczas wzór na obliczenie poziomu przygotowania do ponownego użycia i recyklingu określonych frakcji (z wykorzystaniem m.in. jednolitego dla określonej grupy gmin wskaźnika łącznego udziału odpadów papieru, metali, tworzyw sztucznych, szkła i wielomateriałowych w składzie morfologicznym odpadów komunalnych). W kolejnych latach wzór został zmieniony.

²⁶ Dz.U. poz. 2412. Rozporządzenie zwane dalej: *rozporządzeniem w sprawie poziomów ograniczenia składowania odpadów*.

²⁷ Dz.U. poz.1579 ze zm.

²⁸ Uchwała nr XVII/109/2020 Rady Gminy Sokoły z dnia 27 października 2020 r. (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego poz.4580).

- b) selektywnego zbierania odpadów komunalnych prowadzonego przez PSZOK w sposób umożliwiający łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy, które zapewniają przyjmowanie określonych w *ucpg* rodzajów odpadów.

Stosownie do art. 4 ust. 1 *ucpg* przed uchwaleniem regulaminu (a także jego zmian) Gmina zasięgała opinii państwowego powiatowego inspektora sanitarnego. (akta kontroli, str. 22-49)

Gmina nie występowała o zezwolenie na łączne zbieranie odpadów z tworzyw sztucznych, metali, opakowań wielomateriałowych oraz szkła w trybie art. 4b *ucpg*.

(akta kontroli, str. 86-87)

1.3.8. W okresie objętym kontrolą Gmina zawarła pięć umów na odbiór i zagospodarowanie odpadów (po jednej na dany okres). Obejmowały one dodatkowo organizację i prowadzenie PSZOK.

Analiza treści umowy obowiązującej w 2022 roku²⁹ wykazała, że spełniała ona wymogi określone w art. 6f *ucpg*³⁰, w tym zawierała:

- wymogi dotyczące przekazywania odebranych niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych do instalacji komunalnych,
- rodzaje odpadów komunalnych odbieranych selektywnie od właścicieli nieruchomości,
- standard sanitarny wykonywania usług oraz ochrony środowiska,
- obowiązek prowadzenia dokumentacji związanej z działalnością objętą zamówieniem,
- instalacje, w szczególności instalacje komunalne, do których podmiot odbierający odpady komunalne od właścicieli nieruchomości jest obowiązany przekazać odebrane odpady komunalne,
- szczegółowe wymagania stawiane przedsiębiorcom odbierającym odpady komunalne od właścicieli nieruchomości,
- szczegółowy sposób postępowania w przypadku stwierdzenia nieselektywnego zbierania odpadów.

Podstawę ustalenia wynagrodzenia odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości stanowiła stawka za 1 Mg odebranych i zagospodarowanych odpadów komunalnych.

(akta kontroli, str. 264-346)

W umowie Wykonawca został zobowiązany do przedłożenia Urzędowi m.in.:

- w terminie 20 dni od zakończenia danego miesiąca (w wersji papierowej i elektronicznej):
  - informacji o ilości i rodzaju odebranych odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości zamieszkałych oraz miejscach ich zagospodarowania zgodnie ze wzorem (tabela),
  - informacji o ilości i rodzaju przyjętych odpadów do PSZOK oraz ilości odebranych i zagospodarowanych odpadów z punktu zgodnie ze wzorem (tabela),
  - wykazu nieruchomości, których mieszkańcy prowadzili niewłaściwą segregację (z podaniem adresu i krótkim opisem),
  - od 2021 roku także: protokołu wykonania usług wraz z kartami przekazania odpadów (jednoznacznie wskazujące, że odpady pochodzą z terenu Gminy) oraz raportami wagowymi z odebranych odpadów z terenu Gminy i przekazanych do instalacji (zestawienie dobowych wydruków z wagi),
- informacji o przeprowadzeniu akcji promująco-informacyjnej obejmującej zasięgiem całą Gminę wraz z informacją (opis, data przeprowadzenia akcji) oraz dokumentacją fotograficzną potwierdzającą przeprowadzenie akcji. (akta kontroli, str. 264-346)

²⁹ Umowa nr 1 ODP/2021 z dnia 16 grudnia 2021 r. zawarta z Zakładem Wodociągów, Kanalizacji i Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. na okres od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2022 r.

³⁰ Część informacji zawartych zostało w szczegółowym opisie przedmiotu zamówienia, tj. załączniku do specyfikacji warunków zamówienia, stanowiącym integralną część umowy.

Przedkładane dokumenty były poddawane analizie i – po wyjaśnieniu ewentualnych rozbieżności – stanowiły podstawę rozliczenia zadania. Służyły też do weryfikacji rocznych sprawozdań, o których mowa w art. 9n i 9na *ucpg*. (akta kontroli, str. 809)

1.3.9. Wójt, zgodnie z art. 9b ust. 2 *ucpg* prowadził i udostępniał na stronie internetowej Gminy rejestr działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, zawierający wszystkie elementy wymienione w art. 9b ust. 4 *ucpg*. Stosownie do art. 9c ust. 9 i 10 *ucpg* dane dotyczące zmian wprowadzonych w ww. rejestrze terminowo przekazywano Marszałkowi Województwa Podlaskiego³¹. (akta kontroli, str. 466-477)

1.3.10. W Urzędzie weryfikowano dane zawarte w sprawozdaniach składanych przez podmioty zajmujące się odpadami³² na podstawie dokumentów sporządzanych na potrzeby ewidencji oraz dokumentów potwierdzających przetwarzanie odpadów, tj.:

- sprawozdania podmiotu, z którym Gmina podpisała umowę przetargową na podstawie: miesięcznych raportów z wykonania usługi zawierających m.in. karty przekazania odpadów, kwity wagowe z instalacji, raporty wagowe z ważenia kontrolnego pojazdów odbierających odpady komunalne oraz na podstawie informacji z instalacji komunalnych,
- sprawozdania pozostałych przedsiębiorców działających na terenie gminy Sokoły – na podstawie informacji z instalacji komunalnych oraz kart przekazania odpadów i kart ewidencji odpadów.

W przypadku wątpliwości lub braku dokumentów podmiot był wzywany do złożenia wyjaśnień, dowodów potwierdzających zawarte w sprawozdaniu informacje.

Dodatkowo, jak wyjaśnił Wójt, *Urząd ma możliwość, i robił to kontrolnie, weryfikować dane zawarte w kartach przekazania odpadów lub kartach ewidencji odpadów w systemie BDO.*

(akta kontroli, str. 740-743)

Za 2022 rok wpłynęło siedem sprawozdań od podmiotów zajmujących się odpadami na terenie Gminy, w tym cztery niezerowe: dotyczące odbioru odpadów z nieruchomości zamieszkałych (na podstawie umowy zawartej z Gminą), z PSZOK, dotyczące odpadów zbieranych na podstawie umów zawartych przez podmiot z właścicielami nieruchomości oraz od przedsiębiorstwa odbierającego złom³³. W związku z wykryciem błędów lub rozbieżności w trzech z tych sprawozdań Urząd wystąpił do przedsiębiorcy o ich poprawę, uzupełnienie. W każdym przypadku wezwany podmiot złożył stosowną korektę i/lub wyjaśnienia.

(akta kontroli str. 741, 747-803)

1.3.11. W okresie objętym kontrolą Wójt, zgodnie z art. 9q ust. 1 i 2 *ucpg*, terminowo sporządził i przekazał roczne sprawozdania o odpadach Marszałkowi Województwa Podlaskiego i Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska³⁴ (od 2020 roku za pośrednictwem bazy BDO³⁵).

(akta kontroli str. 560-568)

W Urzędzie nie przyjęto procedur weryfikacji rzetelności tych sprawozdań przed ich przekazaniem. Wójt wyjaśnił: *Roczne sprawozdanie Wójta z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi w Gminie Sokoły sporządzane jest w sposób rzetelny na podstawie dokumentów i sprawozdań składanych przez podmioty (...) oraz na podstawie posiadanej wiedzy. (...) Roczne sprawozdania składane przez Wójta podlegają analizie i weryfikacji przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego.*

(akta kontroli str. 740)

³¹ W okresie objętym kontrolą do rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości dopisany został jeden podmiot (w 2020 roku). Żaden podmiot nie został wykreślony.

³² O których mowa w art. 9n ust. 1, art. 9na ust. 1, art. 9nb ust. 1 lub art. 9o ust. 1 *ucpg*, czyli podmiot odbierający odpady komunalne od właścicieli nieruchomości, podmiot prowadzący punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych, podmiot zbierający odpady komunalne, podmiot prowadzący działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, prowadzącego instalację komunalną lub innego posiadacza odpadów.

³³ Pozostałe trzy sprawozdania były zerowe.

³⁴ Do 31 marca każdego roku za rok poprzedni, z wyjątkiem sprawozdania za 2019 rok, dla którego termin został przesunięty do 31 października 2020 r., w związku z wdrażaniem BDO

³⁵ Baza danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami.

Analiza sprawozdania Wójta o odpadach za 2021 rok wykazała, że:

- sprawozdanie zawierało wymagane elementy wskazane w art. 9q ust. 3 *ucpg*, z wyjątkiem informacji o osiągniętym poziomie składowania, tj. elementu określonego w art. 9q ust. 3 pkt 5 lit. d, na co m.in. zwrócił uwagę pracownik Urzędu Marszałkowskiego podczas weryfikacji sprawozdania,
- dane w nim zawarte były zgodne z danymi wykazanymi w zatwierdzonych sprawozdaniach podmiotów, o których mowa w art. 9n-9oa *ucpg*³⁶.

(akta kontroli str. 643-710)

Sprawozdanie Wójta za 2021 rok było przedmiotem uwag Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego, złożonych drogą mailową 3 sierpnia 2023 r. Pracownik ww. Urzędu wystąpił o poprawę sprawozdania, wskazując m.in., że: suma mas z działu 6a nie jest równa sumie tych mas z działów 6b i 6c łącznie, a w dziale 8a należy usunąć odpady o kodach: 150106, 150105, 200102 oraz zweryfikować i poprawić dane na temat odpadów o kodach: 200110, 200111, 200123, 200133, 200135, 200136, 200201, 200307, należy ponownie przeliczyć wymagane poziomy oraz załączyć poziom składowania za lata 2020 i 2021. Wyjaśnienia oraz proponowane zmiany przekazano do Urzędu Marszałkowskiego 22 sierpnia 2023 r. z prośbą o ich weryfikację, przed dokonaniem korekt sprawozdania.

(akta kontroli str. 711-724)

1.3.12. Zgodnie z art. 9u ust. 1 i ust. 1a *ucpg* inspektor RRG przeprowadził w 2021 roku kontrole wszystkich (pięciu) podmiotów wpisanych do rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, prowadzonego przez Wójta na podstawie art. 9b *ucpg*. Dotyczyły one spełnienia przez przedsiębiorców wymagań określonych w art. 9d i 9e *ucpg* oraz w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 11 stycznia 2013 r. w sprawie szczegółowych wymagań w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości³⁷. Nie stwierdzono nieprawidłowości. Wójt wyjaśnił, że Gmina przeprowadziła pierwszą przewidzianą w ww. przepisie kontrolę w ostatnim możliwym ustawowym terminie³⁸, a kolejne zaplanowano na 2023 rok.

(akta kontroli str. 464-465, 938-940)

1.3.13. Gmina nie posiadała opisanych procedur w zakresie ustalania, nakładania i egzekwowania kar pieniężnych, o których mowa w art. 9zb ustawy o *ucpg*. Inspektor RRG wyjaśnił, że odbywa się to *zgodnie z obowiązującymi przepisami, a w szczególności ucpg*.

W okresie objętym kontrolą Wójt nałożył jedną taką karę (w 2021 roku), na podmiot odbierający odpady na podstawie zawartej umowy z Gminą, w wysokości 258 zł, w związku z nieosiągnięciem wymaganego w 2019 roku poziomu ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania³⁹. Obliczono ją z zastosowaniem art. 9x ust. 3 *ucpg*, tj. stanowiła ona iloczyn jednostkowej stawki opłaty za umieszczenie niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych na składowisku, określonej w obwieszczeniu Ministra Środowiska z dnia 3 października 2018 r. w sprawie wysokości stawek opłat za korzystanie ze środowiska na rok 2019⁴⁰ i brakującej masy odpadów komunalnych wyrażonej w Mg, wymaganej do osiągnięcia odpowiedniego poziomu przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych lub ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania. Przedsiębiorca terminowo uregulował zobowiązanie.

(akta kontroli str. 453-461)

1.3.14. W latach 2018-2021 Gmina nie była obciążana karami pieniężnymi, o których mowa w art. 9z *ucpg*. W związku z nieuzyskaniem w 2019 roku wymaganego poziomu ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania, w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 roku⁴¹, PWIOŚ nałożył w 2022 roku

³⁶ Sprawozdanie sporządzono na podstawie czterech niezerowych sprawozdań jednostkowych.

³⁷ Dz.U. z 2013 r. poz.122.

³⁸ Art. 9u ust. 1a został dodany przez art. 1 pkt 35 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. zmieniającej *ucpg* (Dz.U.2019.1579) z dniem 6 września 2019 r.

³⁹ Osiągnięty przez podmiot poziom wyniósł 61,22% przy maksymalnym, wynoszącym 40%, określonym w rozporządzeniu w sprawie poziomów ograniczenia składowania odpadów.

⁴⁰ M.P. 2018, poz. 1038.

⁴¹ Uzyskano poziom 47,87%, przy dopuszczalnym wynoszącym 40%.

na Gminę karę w wysokości 3.673 zł⁴². Wójt wystąpił o zawieszenie jej zapłaty, a następnie o umorzenie, wskazując na incydentalny charakter przekroczenia (w pozostałych latach poziomy recykling zostały osiągnięte) oraz podjęte działania informacyjne w celu uświadomienia mieszkańców o prawidłowej segregacji odpadów. PWIOŚ, decyzją z 14 lutego 2022 r., zawiesił karę do 30 kwietnia 2023 r., a postanowieniem z 11 kwietnia 2023 r. zawiesił postępowanie w sprawie umorzenia kary do czasu zweryfikowania przez Marszałka Województwa Podlaskiego sprawozdania Wójta o odpadach za 2021 rok i jego zatwierdzenia. Do 31 sierpnia 2023 roku postępowanie nie zostało zakończone. (akta kontroli str. 347-404)

1.4. Działania gminy w celu przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym (realizacja zadań gminy wynikających z ustawy o odpadach)

1.4.1. Gmina, stosownie do art. 19 ustawy o odpadach, podejmowała działania wspierające ponowne użycie i przygotowanie do ponownego użycia odpadów, które polegały na:

- wystosowaniu apelu do mieszkańców o ograniczenie ilości odpadów wytwarzanych w gospodarstwach domowych oraz do kupowania produktów w opakowaniach zwrrotnych, nadających się do recyklingu i kompostowania⁴³,
- stworzeniu zachęty ekonomicznej do kompostowania bioodpadów w przydomowych kompostownikach, w postaci zmniejszenia stawki opłaty za odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych z tych nieruchomości o 5 zł od gospodarstwa domowego (do 2020 roku), a następnie (od 2021 roku) o 2 zł od osoby zamieszkałej w gospodarstwie.

(akta kontroli, str. 438-452)

Wójt wyjaśnił, że Gmina: *podjęła również działania zachęcające do ponownego użycia produktów, takich jak używana odzież i tekstylia, które mieszkańcy Gminy Sokoły mogą wrzucać do 11 pojemników administrowanych m.in. przez Podlaski Oddział Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża, rozlokowanych na terenie całej gminy Sokoły. Działania te spotkały się z dużym zainteresowaniem wśród naszych mieszkańców. Wójt dodał, że podejmowane działania przyniosły efekty: zmniejszyła się ilość odbieranych odpadów komunalnych od mieszkańców naszej gminy (...). To również potwierdza świadomość mieszkańców w tym zakresie.* (akta kontroli, str. 452)

W Gminie nie podejmowano działań zachęcających do tworzenia i wspierających sieci ponownego wykorzystania i napraw, o których mowa w art. 19 ust. 1 pkt 1 ustawy o odpadach. Wójt wyjaśnił, że Gmina *uznała, że nie jest to niezbędne działanie, które w jakimś większym stopniu zwiększy masę odpadów ponownie użytych i przygotowanych do ponownego użycia i recyklingu i tym samym przyniesie słabe efekty, przy dość znacznych nakładach finansowych na ten cel. Jesteśmy niewielką gminą wiejską i generowanie znacznych wydatków na tworzenie i wspieranie sieci ponownego wykorzystania i napraw odpadów było dla nas zbędnym wydatkiem. Z uwagi jednak na możliwości uzyskania bardzo dużego dofinansowania na gospodarkę odpadami ze środków krajowych (Polski Ład) Gmina Sokoły postanowiła wybudować w miejscowości Sokoły na przełomie 2023/2024 PSZOK, w którym to ma znajdować się hala przetwarzania odpadów, przyjmowania przedmiotów do napraw i przekazywania ich kolejnym użytkownikom.* (akta kontroli, str. 931-936)

1.4.2. W WPGO na lata 2016-2022 wyznaczonych było 14 celów⁴⁴ w gospodarce odpadami komunalnymi, m.in.:

- zmniejszenie ilości powstających odpadów,
- zwiększenie świadomości społeczeństwa na temat właściwego gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji,
- planowanie systemów zagospodarowania odpadów w regionach zgodnych z hierarchią

⁴² Decyzja z 10 stycznia 2022 r.

⁴³ Apel zawarty w informacji dotyczącej podwyżki od 2021 roku stawek opłat za odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych, zamieszczonej na stronie internetowej Gminy oraz przesłanej sołtysom wsi z terenu Gminy, z prośbą o jego przekazanie wraz z deklaracjami śmieciowymi mieszkańcom sołectw.

⁴⁴ Cele na lata 2016-2028.

sposobów postępowania z odpadami,

- zapewnienie jak najwyższej jakości zbieranych odpadów przez odpowiednie systemy selektywnego zbierania odpadów, w taki sposób, aby mogły one zostać w możliwie najbardziej efektywny sposób poddane recyklingowi,
- zmniejszenie udziału zmieszanych odpadów komunalnych w całym strumieniu zbieranych odpadów (zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie),
- likwidacja miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych.

Jako cele szczegółowe wskazano w tym dokumencie m.in.:

- objęcie wszystkich właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, systemem selektywnego zbierania odpadów komunalnych,
- osiągnięcie poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia frakcji: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła z odpadów komunalnych w wysokości minimum 50% ich masy do 2020 r.,
- do końca 2021 r. wprowadzenie we wszystkich gminach w województwie systemów selektywnego odbierania odpadów zielonych i bioodpadów.

Zadania dotyczące gospodarki odpadami komunalnymi zostały określone w sposób ogólny, ze wskazaniem grupy podmiotów, których one dotyczą (np. jednostki sektora finansów publicznych, gminy, wójtowie, samorząd terytorialny). W odniesieniu do gmin/samorządów terytorialnych były to m.in.:

- prowadzenie oraz wspieranie działań edukacyjno-informacyjnych promujących właściwe postępowanie z odpadami komunalnymi,
- tworzenie zachęt w zakresie zagospodarowywania odpadów zielonych i innych bioodpadów w przydomowych kompostownikach,
- kontrolowanie przez gminy działalności podmiotów w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zgodności ustaleń zawartych w Rejestrze działalności regulowanej,
- bieżąca likwidacja miejsc nielegalnego składowania odpadów (tzw. dzikie wysypiska),
- budowa i modernizacja zakładów zagospodarowania odpadów,
- monitorowanie gospodarki odpadami komunalnymi w oparciu o bazę danych o produktach i opakowaniach oraz gospodarce odpadami (BDO).

(akta kontroli str. 865-898)

W sprawozdaniu z realizacji WPGO za lata 2017-2019⁴⁵ nie wykazano braku realizacji zadań lub celów przez konkretne jednostki samorządu terytorialnego. Zapisano, że gospodarka odpadami w województwie podlaskim prowadzona była w ww. latach zgodnie z założeniami (celami i kierunkami działań) zapisanymi w WPGO oraz Krajowym planie gospodarki odpadami 2022. *W odniesieniu do najbardziej ogólnych parametrów systemu gospodarki odpadami (np. rozwój selektywnej zbiórki odpadów, recykling odpadów) w województwie podlaskim odnotowuje się postępujące stopniowo korzystne zmiany.*

(akta kontroli str. 899-901)

Ze sprawozdań Wójta o odpadach wynika, że cele określone w WPGO były realizowane. Wprawdzie masa odbieranych/zbieranych odpadów (bez odpadów budowlanych i rozbiorkowych) zwiększyła się w latach 2018-2021 z 1.139,1 Mg do 3.483,5 Mg. Jednocześnie wzrósł jednak odsetek odpadów zbieranych selektywnie w stosunku do wszystkich zbieranych odpadów komunalnych z 14,6% do 67,9%. W 2022 roku zmniejszyła się masa odebranych odpadów do 2.450,5 Mg⁴⁶, w tym 71,6% zostało zebranych selektywnie⁴⁷. Ponadto m.in.:

- osiągnięto wymagane poziomy recyklingu i przygotowania do ponownego użycia (szerzej na ten temat napisano w pkt. 1.3.6. wystąpienia pokontrolnego),

⁴⁵ Sprawozdanie z realizacji WPGO za lata 2020-2023 nie zostało jeszcze opracowane.

⁴⁶ W ogólnej masie odpadów komunalnych w latach 2018-2022 były kolejno: 25,3 Mg, 40,4 Mg, 1.611,2 Mg, 2.135,2 Mg i 1.252,4 Mg, zebrane przez podmiot zajmujący się skupem złomu.

⁴⁷ Dane za lata 2021-2022 pochodzą ze sprawozdań, które nie zostały jeszcze zatwierdzone przez Marszałka Województwa Podlaskiego.

- odsetek masy odpadów komunalnych zebranych jako zmieszane, poddanych przetwarzaniu metodami mechaniczno-biologicznymi wynosił w całym okresie 100%,
- odsetek masy odpadów komunalnych, zebranych selektywnie, poddanych recyklingowi (bez recyklingu organicznego) wzrósł z 80,4% w 2018 roku do 94,2% w 2022 roku.
(akta kontroli str. 807-808, 855-857)

Gminie nie udało się zrealizować jednego zadania przewidzianego w WPGO, tj. nie wybudowała PSZOK (na terenie gminnej oczyszczalni ścieków w Sokołach)⁴⁸. Wójt wyjaśnił: *Gmina nie podjęła się budowy własnego PSZOK w poprzednich latach, ponieważ szukała dobrego dofinansowania tej inwestycji i właśnie w latach 2022-2023 nadarzyła się okazja skorzystać ze środków zewnętrznych krajowych (Polski Ład), gdzie dofinansowanie wynosi 95%. Dotychczas funkcjonujący punkt spełniał swoje zadanie, a mieszkańcy chętnie z niego korzystali.*
(akta kontroli str. 849-854, 906-936)

W 2023 roku ogłoszono przetarg na budowę gminnego PSZOK, jednak został on unieważniony na podstawie art. 255 pkt 7 ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych⁴⁹.
(akta kontroli str. 858-964)

1.4.3. W latach 2018-2022 Gmina nie stosowała kryteriów ponownego użycia lub przygotowania do ponownego użycia odpadów przy udzielaniu zamówień publicznych, ani nie realizowała tzw. „zielonych zamówień”⁵⁰. Wójt wyjaśnił, że wynikało to z *niewielkiej ilości powstających odpadów, które w przypadku ewentualnego użycia mogłyby być zastosowane jako kryterium. Ponadto dokumentacje projektowe również nie przewidywały ponownego użycia materiałów.*
(akta kontroli str. 478)

Zgodnie z art. 6 ust.1 ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej⁵¹, w okresie objętym kontrolą stosowano środki poprawy efektywności energetycznej wymienione w art. 6 ust. 2 pkt 1 i 2 ww. ustawy, realizując zadania:

- budowa oświetlenia ulicznego w technologii LED, w ramach: przebudowy i budowy dróg gminnych ul. Ogrodowa i Szkolna w miejscowości Sokoły (w 2018 roku), rozbudowy i przebudowy drogi gminnej ul. Krzewina w Sokołach wraz z infrastrukturą techniczną (w 2020 roku) i rozbudowy drogi gminnej (ul. Żytia) w miejscowości Sokoły (w 2021 roku),
- budowa Centrum Wystawienniczo-Handlowego w Sokołach wraz z montażem instalacji fotowoltaicznej i pompy ciepła – 2022 rok,
- projekt grantowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej pn. „Odnawialne źródła energii dla mieszkańców gminy Sokoły” (lata 2021-2022), w ramach którego powstało 27 mikroinstalacji fotowoltaicznych (o mocy nie większej niż 5 kW każda) oraz jedna mikroinstalacja kolektorów słonecznych na potrzeby budynków mieszkalnych.

W ww. projekcie grantowym założono m.in. szacunkowy roczny spadek emisji gazów cieplarnianych o 86,714 tony równoważnika CO₂, roczną produkcję z nowo wybudowanych instalacji wykorzystujących OZE energii elektrycznej – 105,46 MWh oraz ciepłej – 3,15 MWh. Wartość docelowa ma być osiągnięta w 2023 roku, tj. w pierwszym pełnym roku działania instalacji.

⁴⁸ W WPGO inwestycja ta nie była wskazana konkretnie, natomiast wpisywała się w ogólne zadanie „Rozbudowa infrastruktury technicznej do selektywnego zbierania odpadów”. Niezrealizowanie tego zadania Gmina wykazała w Ankiecie dla gmin w ramach opracowania „Planu Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2023-2028” wraz z planem inwestycyjnym przesłanej do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

⁴⁹ Dz.U. z 2023, poz. 1605, ze zm.

⁵⁰ W wymiarze proceduralnym o uznaniu zamówienia za zamówienie zielone decyduje uwzględnienie w ramach konkretnego postępowania aspektów środowiskowych, które mogą zostać wykorzystane w: 1) opisie przedmiotu zamówienia (np. wymagania dotyczące określonych poziomów oddziaływania na środowisko); 2) warunkach udziału w postępowaniu lub w fakultatywnych podstawach wykluczenia z postępowania o udzielenie zamówienia (np. obowiązek spełniania wymogów systemów lub norm zarządzania środowiskowego, brak naruszenia nakazów i zakazów w dziedzinie ochrony środowiska); 3) kryteriach oceny ofert (np. kryteria odnoszące się do efektywności energetycznej przedmiotu zamówienia); 4) wymaganiach związanych z realizacją zamówienia (np. wymagania dotyczące określonych środków zarządzania środowiskowego).

⁵¹ Dz.U. z 2021 roku, poz. 2166, ze zm.

W przypadku pozostałych z ww. zadań Gmina nie przyjmowała w fazie projektowej osiągnięcia konkretnych wskaźników w zakresie poprawy efektywności energetycznej.

(akta kontroli, str. 479-502)

W Urzędzie nie wdrożono systemu zarządzania środowiskowego.

(akta kontroli str.481)

Gmina w latach 2018-2022 nie informowała o stosowanych środkach poprawy efektywności energetycznej na swojej stronie internetowej, ani w inny sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości, mimo obowiązku wynikającego z art. 6 ust. 3 o efektywności energetycznej, o czym szerzej napisano w dalszej części wystąpienia, w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 481)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

1. W 2020 roku Wójt nie zapewnił dostosowania gospodarki odpadami do wytycznych Ministra Klimatu i Głównego Inspektora Sanitarnego z 4 marca 2020 r. w sprawie postępowania z odpadami wytwarzanymi w czasie występowania zakażeń koronawirusem SARS-CoV-2 i zachorowań na wywoływaną przez niego chorobę COVID-19, dotyczących:

- a) zapewnienia „w miarę możliwości” worków w określonym kolorze i/albo oznaczonych symbolem (np. napisem „C”), w celu jednoznacznej identyfikacji odpadów z gospodarstw domowych lub od osób z grup C (przebywających w izolacji) i zapewnieniu odbioru ich nie rzadziej niż co 7 dni;
- b) zorganizowania odpowiedniego transportu, bezpośrednio do instalacji unieszkodliwiania odpadów komunalnych worków, o których mowa w lit. a lub wyznaczonych przez gminę miejsc zbierania odpadów komunalnych z gospodarstw domowych objętych izolacją;
- c) zapewnienia dezynfekcji pojemników wielokrotnego użytku oraz środków transportu odpadów transportujących odpady z gospodarstw domowych lub od osób z grup C.

Wójt wyjaśnił, że Gmina nie zapewniła w 2020 roku specjalnych worków dla gospodarstw domowych, w których wykryto zakażenie koronawirusem, ani organizacji odpowiedniego transportu tych worków bezpośrednio do instalacji unieszkodliwiania odpadów komunalnych, ze względu na to, że umowa na odbiór i zagospodarowanie odpadów na ten okres podpisana była w 2019 roku, tj. przed wybuchem pandemii. Dodał, że w momencie ogłoszenia ww. wytycznych Gmina była przygotowana by w miarę możliwości zapewnić gospodarstwom, w których wykryto ww. zakażenia, worki w określonym kolorze oraz ich odbiór nie rzadziej niż co 7 dni (w tej sprawie prowadzono rozmowy telefoniczne z Wykonawcą). (...) Gmina nie zapewniała dezynfekcji pojemników wielokrotnego użytku ponieważ uznała, że ich właściciele (pojemniki stanowią własność prywatną), świadomi zagrożenia jakie niesie ze sobą choroba COVID-19 sami będą to robić. Natomiast dezynfekcja środków transportu odpadów transportujących odpady należy do pracodawcy, czyli właściciela tych samochodów co wynika bezpośrednio z Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2009 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy gospodarowaniu odpadami komunalnymi.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że mieszkańców Gminy nie poinformowano, w jakich workach powinni gromadzić odpady w przypadku objęcia ich izolacją (nie przekazywano im też takich worków) ani o tym, że powinni dezynfekować swoje pojemniki na odpady.

(akta kontroli str. 932-937)

2. Gmina, wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 6 ust. 3 o efektywności energetycznej, w latach 2018-2023 (do czerwca) nie informowała na swojej stronie internetowej, ani w inny sposób zwyczajowo przyjęty, o stosowanych środkach poprawy efektywności energetycznej. Nastąpiło to dopiero w trakcie niniejszej kontroli NIK. Wójt wyjaśnił, że: *Art. 6 ust. 3 ustawy o efektywności energetycznej nie precyzuje, w jakim czasie należy to zrobić. Tutejszy urząd dopiero w czerwcu 2023 roku wywiesił na tablicy ogłoszeń informację o stosowanych środkach efektywności energetycznej.*

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli niepublikowanie danych o środkach poprawy efektywności energetycznej przez ponad 5 lat nie służyło zapewnieniu społeczności

lokalnej aktualnej wiedzy o tych środkach. Brak wskazania ścisłych terminów informowania o tych środkach nie uzasadnia tak długiego okresu niepodawania informacji do publicznej wiadomości. (akta kontroli str. 481, 932-937)

3. W 2019 roku Gmina nie uzyskała wymaganego poziomu ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania, w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 roku. Wyniósł on 47,87%, podczas gdy zgodnie z załącznikiem nr 1 do rozporządzenia w sprawie poziomów ograniczenia składowania odpadów nie powinien przekraczać 40%. Skutkowało to nałożeniem na Gminę przez PWIOŚ kary pieniężną w wysokości 3,7 tys. zł.

Wójt wyjaśnił: Główną przyczyną nieosiągnięcia przez Gminę w 2019 roku poziomu ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania (...) był bardzo duży udział składowanych odpadów o kodzie 191212⁵² w stosunku do przyjętych odpadów o kodzie 200301 na instalacji komunalnej, który wyniósł 28,70% i był najwyższym poziomem w okresie ostatnich kilkunastu lat. Tytułem przykładu poziom ten wyniósł w innych latach następujące wartości: w 2016 roku – 21,30 %, w 2017 roku – 20,20 %, w 2018 roku – 22,80 %, w 2020 roku – 22,00 %. Tak wysoki udział składowanych odpadów (...) nie był zależny bezpośrednio od mieszkańców Gminy, ponieważ miały na to również wpływ odpady pochodzące z innych gmin, które były dostarczone do ww instalacji. (akta kontroli str. 938-939)

OCENA CZĄSTKOWA

Gmina podejmowała właściwe działania na rzecz GOZ, przy czym ograniczały się one do realizacji ustawowych zadań i obowiązków dotyczących gospodarki odpadami komunalnymi⁵³. Zapewniono selektywne zbieranie odpadów komunalnych, zagospodarowanie ich zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, prowadzono działania informacyjne i edukacyjne w tym zakresie oraz nadzorowano podmioty zajmujące się odbiorem i zagospodarowaniem odpadów. Przyczyniło się to do osiągnięcia wymaganych poziomów recyklingu i ograniczania odpadów (z wyjątkiem 2019 roku). Terminowo realizowano też obowiązki sprawozdawcze.

Stwierdzone nieprawidłowości miały charakter incydentalny lub formalny i nie wpłynęły w sposób istotny na ocenę kontrolowanej działalności.

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

2. Przeprowadzenie projektu pilotażowego dotyczącego GOZ

2.1. Gmina 21 lutego 2018 r. zawarła z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (dalej: NFOŚiGW) porozumienie w sprawie zasad współpracy przy dofinansowaniu przedsięwzięć dotyczących upowszechniania doświadczeń we wdrażaniu idei GOZ w oparciu o pilotażowe, kompleksowe koncepcje realizowane w gminie⁵⁴. Przewidziano możliwość uzyskania dotacji i pożyczek m.in. na: wymianę pieców tradycyjnych na piece z generatorem HHO opalane zrębkami, przekształcenie terenów zdegradowanych w obszarze produkcji biomasy, wykorzystanie energii cieplnej ze spalarni zrębek do potrzeb GOZ czy zintegrowany system zarządzania jakością wody w gminie oraz jej wykorzystania w obiegu zamkniętym. Gmina w wyznaczonym w porozumieniu terminie (do 30 czerwca 2018 r.) nie złożyła do NFOŚiGW żadnego wniosku na realizację ww. przedsięwzięć.

Wójt wyjaśnił: Gmina nie złożyła żadnego wniosku o dofinansowanie przedsięwzięć związanych z wdrażaniem gospodarki o obiegu zamkniętym, ponieważ Wykonawca, który zobowiązany był do przygotowania materiałów do wypełnienia wniosków, nie był w stanie tego zrealizować ze względów zdrowotnych. Z uwagi na to Gmina Sokoły złożyła do NFOŚiGW oraz Ministerstwa Środowiska wniosek o przesunięcie terminu składania wniosków, ale nie uzyskała odpowiedzi.

Tym samym Gmina nie uczestniczyła w programie pilotażowym dotyczącym wdrażania gospodarki o obiegu zamkniętym. (akta kontroli, str. 505-543)

Stwierdzone nieprawidłowości

⁵² Inne odpady (w tym zmieszane substancje i przedmioty) z mechanicznej obróbki odpadów inne niż wymienione w 19 12 11.

⁵³ Wynikających w szczególności z ucpg oraz ustawy o odpadach.

⁵⁴ Dofinansowanie przedsięwzięć w ramach programu priorytetowego 2.4. Gospodarka o obiegu zamkniętym w gminie - program pilotażowy.

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

W związku z nierealizowaniem przez Gminę projektu pilotażowego dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym, odstępuje się od oceny niniejszego obszaru kontroli.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 *ustawy o NIK* przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Zwiększenie częstotliwości informowania o stosowanych środkach poprawy efektywności energetycznej, tak aby zapewnić społeczności lokalnej aktualną wiedzę o tych środkach.
2. Zapewnienie osiągnięcia w Gminie wymaganych wskaźników ograniczenia masy odpadów i recyklingu.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

**Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń**

Zgodnie z art. 54 *ustawy o NIK*, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 *ustawy o NIK*, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

**Obowiązek
poinformowania NIK o
sposobie wykonania
wniosków**

Zgodnie z art. 62 *ustawy o NIK*, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 9 października 2023 r.

Kontroler

Beata Pawłowska
główny specjalista kontroli państwowej
/podpisano elektronicznie/

p.o. DYREKTORA DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
Janusz Pawełczyk
/podpisano elektronicznie/